

BISKUPSKÁ SYNODA

***Lineamenta* XIV. ŘÁDNÉHO GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ
(4.-25. ŘÍJNA 2015)**

XIV. VŠEOBECNÉ GENERÁLNÍ SHROMÁŽDĚNÍ

Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě

LINEAMENTA

Vatikán
2014

OBSAH

Úvod k *Lineamentům*

Relatio III. Všeobecné Mimořádné biskupské synody

Úvod k *Relatio Synodi*

I. část

Naslouchání: podmínky a problémy rodin

Společensko-kulturní kontext
Důležitost citového života
Výzva pro pastoraaci

II. část

Pohled na Krista: evangelium rodiny

Pohled na Ježíše a božská pedagogika v dějinách spásy
Rodina ve spásitelském Božím záměru
Rodina v církevních dokumentech
Nerozlučitelnost manželství a radost společného života
Pravda a krása rodiny a milosrdenství vůči zraněným a křehkým rodinám

III. část

Konfrontace: pastorační perspektivy

Hlásat evangelium rodiny v dnešních různých podmínkách
Vést snoubence po cestě přípravy na manželství
Doprovázení v prvních letech manželského života
Pastorační péče o ty, kdo žijí v občanském manželství nebo spolu žijí bez uzavřeného sňatku
Pečovat o zraněné rodiny (odloučené, rozvedené bez nového sňatku, rozvedené a znova sezdané, rodiny s jedním rodičem)
Pastorační pozornost věnovaná osobám homosexuálně zaměřeným
Předávání života a problém klesající porodnosti
Výchovný problém a role rodiny při evangelizaci

Závěr

Otázky ohledně přijetí a hlubšího pochopení *Relatio Synodi*

Úvodní otázka vztahující se ke všem částem *Relatio Synodi*

Otázky k I. části

Naslouchání: podmínky a problémy rodin

Sociálně-kulturní kontext (č. 5-8)
Důležitost citového života (č. 9-10)
Výzva pro pastorační (č. 11)

Otázky ke II. části

Pohled na Krista: evangelium rodiny

Pohled na Ježíše a božská pedagogika v dějinách spásy (č. 12-14)
Rodina ve spasitelském Božím záměru (č. 15-16)
Rodina v církevních dokumentech (č. 17-20)
Nerozlučitelnost manželství a radost společného života (č. 21-22)
Pravda a krása rodiny a milosrdenství vůči zraněným a křehkým rodinám (č. 23-28)

Otázky ke III. části

Konfrontace: pastorační perspektivy

Hlásat evangelium rodiny v dnešních různých podmínkách (č. 29-38)
Vést snoubence po cestě přípravy na manželství (č. 39-40)
Doprovázení v prvních letech manželského života (č. 40)
Pastorační péče o ty, kdo žijí v občanském manželství nebo spolu žijí bez uzavřeného sňatku (č. 41-43)
Pečovat o zraněné rodiny (odloučené, rozvedené bez nového sňatku, rozvedené a znova sezdané, rodiny s jedním rodičem); (č. 44-54)
Pastorační pozornost věnovaná osobám homosexuálně zaměřeným (č. 55-56)
Předávání života a problém klesající porodnosti (č. 57-59)
Výchovný problém a role rodiny při evangelizaci (č. 60-61)

Úvod k *Lineamentům*

Při skončení III. Všeobecné mimořádné biskupské synody na téma *Pastorační výzvy pro rodinu v podmínkách evangelizace*, která se slavila v roce 2014, papež František rozhodl o zveřejnění *Relatio Synodi*, závěrečného dokumentu synodních prací. Svätý otec zároveň stanovil, že tento dokument bude tvořit *Lineamenta* pro XIV. Všeobecné generální shromáždění na téma *Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě*, které se bude konat od 4. do 25. října 2015.

Relatio Synodi, kterou zasíláme jako *Lineamenta*, končí těmito slovy: „Předkládané úvahy jsou plodem synodní práce vykonávané ve velké svobodě a ve stylu vzájemného naslouchání. Mají v úmyslu klást otázky a ukazovat perspektivy, jež mají dozrávat a upřesňovat se úvahami místních církví během roku, který nás dělí od řádného všeobecného shromáždění biskupské synody“ (*Relatio Synodi* č. 62).

K *Lineamentům* je připojena série otázek směřujících k pochopení toho, jak byl dokument přijat, a k pobídce dále prohloubit práce započaté během Mimořádné synody. Jde o to, „abychom s novou svěžestí a nadšením znova promýšleli to, co nám zjevení

předávané ve víře církve říká o kráse, úloze a důstojnosti rodiny" (*Relatio Synodi*, č. 4). V této perspektivě jsme pozváni, abychom prožili „rok, kdy necháme s pravým duchovním rozlišováním dozrávat navržené myšlenky a nacházet konkrétní řešení pro tolik těžkostí a pro bezpočet problémů, jimž musí čelit rodiny" (papež František, *Závěrečný projev*, 18. října 2014). Výsledek této konzultace spolu s *Relatio Synodi* bude tvořit materiál pro *Instrumentum laboris* XIV. Všeobecného generálního shromáždění v roce 2015.

Vyzýváme biskupské konference, aby našly vhodné způsoby, jak pro tento účel zapojit všechny součásti místních církví, akademické instituce, laické organizace a sdružení i jiné církevní orgány.

***Relatio* III. Všeobecné Mimořádné biskupské synody**

Úvod k *Relatio Synodi*

1. Biskupská synoda, která se shromáždila kolem papeže Františka, se ve svých myšlenkách obrací ke všem rodinám na světě s jejich radostmi, s jejich námahami i nadějemi. Především cítí povinnost poděkovat Pánovi za velkorysou věrnost, s níž tolik křesťanských rodin odpovídá na své povolání a poslání. Dělají to s radostí a s vírou, i když cesta rodinného života je staví před překážky, nepochopení a bolesti. Těmto rodinám patří ocenění, poděkování a povzbuzení celé církve i této synody. Při modlitební vigílii, slavené na náměstí sv. Petra v sobotu 4. října 2014 jako přípravě na synodu o rodině, představil papež František jednoduchým a konkrétním způsobem ústřední místo, jaké má zkušenost rodiny. Řekl přitom: „Na naše shromáždění se již snáší večer. Je to hodina, kdy se rádi vrátíme domů, abychom se sešli u společného stolu v síle všech pocitů, vykonaného i přijatého dobra, všech setkání, která zahřívají srdce a dávají mu růst, je to dobré víno, jež je v lidském životě předzvěstí nikdy nezapadající slavnosti. Je to zároveň ta nejtěživější hodina pro toho, kdo se setkává s vlastní samotou za truchlivého soumraku nenaplněných snů a plánů. Kolik lidí se během svého dne vleče slepou uličkou rezignace, opuštěnosti nebo dokonce zášti. V kolika domácnostech došlo víno radosti, a tedy vůně – samotné moudrosti – života. ... Touto modlitbou se stáváme hlasem jedněch i druhých, je to modlitba za všechny.“

2. Jako lůno radostí i zkoušek, hlubokých citů i vztahů, často zraněných, je rodina skutečně „školou lidství" (srov. *Gaudium et Spes*, 52), jejíž potřebu si silně uvědomujeme. Navzdory mnoha krizovým znakům instituce rodiny zůstává na mnoha místech „globální vesnice" zvláště u mladých živá touha po rodině a motivuje církev, odborníci na vše lidské, aby s věrností svému poslání, neustále a s hlubokým přesvědčením, hlásala „evangelium rodiny". To jí bylo svěřeno zvěstováním Boží lásky v Ježíši Kristu a bez přerušení předáváno církevními otci, duchovními učiteli i církevním magisteriem. Rodina nabývá v církvi na naprosto mimořádné důležitosti a v okamžiku, kdy jsou všichni věřící vyzýváni, aby vycházeli ze sebe, je potřebné, aby rodina znovu objevila sama sebe jako

neodmyslitelný subjekt evangelizace. Naše myšlenky směřují k misijnímu svědectví mnoha rodin.

3. Římský biskup vyzval biskupskou synodu, aby na svém mimořádném všeobecném zasedání v říjnu 2014 uvažovala o rozhodující a drahocenné skutečnosti, již je rodina. Tyto úvahy pak budou prohloubeny na řádném všeobecném zasedání, které se bude konat v říjnu 2015, a rovněž během celého roku mezi oběma synodními zasedáními. „Už jen setkat se *in unum* kolem římského biskupa je milostiplnou událostí, při níž se projevuje biskupská kolegialita na cestě duchovní a pastorační soudnosti“, popsal papež František synodní zkušenost a poukázal na její úkol dvojího naslouchání (znamení Božím i znamení lidské historie) i dvojediné věrnosti, jež z toho vyplývá.

4. Ve světle tohoto projevu jsme shromáždili výsledky svých úvah a dialogů do třech následujících částí: naslouchání, abychom viděli skutečnost dnešní rodiny v komplexnosti jejích světél i stínů; pohled upřený na Krista, abychom s novou svěžestí a nadšením znova promýšleli to, co nám zjevení předávané ve víře církve říká o kráse, úloze a důstojnosti rodiny; konfrontace ve světle Pána Ježíše, abychom rozpoznávali způsoby, jak v církvi a ve společnosti obnovovat nasazení pro rodinu, založenou na manželství mezi mužem a ženou.

I. část

Naslouchání: podmínky a problémy rodin

Společensko-kulturní kontext

5. S věrností Kristovu učení hledíme na dnešní rodinu v celé její komplexnosti, s jejími světly i stíny. Myslíme na rodiče, prarodiče, bratry a sestry, blízké i vzdálené příbuzné i na pouto, jímž jsou při každém manželství spojeny dvě rodiny. Antropologicko-kulturní změna dnes ovlivňuje všechny aspekty života a vyžaduje analytický a diversifikovaný přístup. Především je třeba zdůraznit pozitivní aspekty: větší svobodu výrazu a lepší uznávání práv žen a dětí, alespoň v některých oblastech. Na druhé straně je však třeba rovněž brát v úvahu rostoucí nebezpečí, jaké představuje vyhrocený individualismus, jenž mění povahu rodinných svazků a dospívá k tomu, že považuje každého člena rodiny za ostrov, a v určitých případech nechává převládat ideu subjektu, utvářejícího se podle svých tužeb, jež jsou chápány jako cosi absolutního. S tím souvisí i krize víry, která se dotkla mnoha katolíků a často způsobuje manželské a rodinné krize.

6. Jedním z největších druhů chudoby v současné kultuře je samota jako důsledek nepřítomnosti Boha v životě lidí a křehkosti vztahů. Existuje rovněž všeobecný pocit bezmoci vůči sociálně-ekonomické realitě, který často končí u toho, že zdrcuje rodiny. Stejně tak je tomu i kvůli rostoucí chudobě a nejistotě práce, která se často prožívá jako skutečná noční můra, anebo kvůli příliš velkému daňovému zatížení, jež zajisté nedodává mladým lidem odvahu k uzavření sňatku. Rodiny se často cítí být opuštěné kvůli nezájmu a malé pozornosti ze strany institucí. Negativní důsledky z hlediska organizace společnosti

jsou zřejmé: sahají od demografické krize až po problémy s výchovou, od těžkosti s přijetím rodičího se života až po vnímání přítomnosti starých lidí jako zátěže, až k citovému strádání, jež často vede dokonce i k násilí. Je zodpovědností státu, aby vytvářel legislativní a pracovní podmínky zaručující mladým budoucnost a aby jim napomáhal k realizaci plánovaného založení rodiny.

7. Existují různá kulturní a náboženská prostředí, která představují specifické problémy. V některých společnostech se stále uplatňuje polygamie a v jiných tradičních prostředích zvyk „manželství na etapy“. V jiných kontextech přetrvává praxe dohodnutých manželství. V zemích, kde je přítomnost katolické církve menšinová, jsou početná smíšená manželství a manželství s disparitou kultu se všemi těžkostmi, jež z toho plynou ve vztahu k právnímu uspořádání, křtu a výchově dětí i k vzájemnému respektu při různosti víry. U těchto manželství může existovat nebezpečí relativismu nebo lhostejnosti, ale mohou také představovat možnost prosazovat ekumenického ducha a mezináboženský dialog v harmonickém soužití komunit, žijících na jednom místě. V mnoha prostředích, a nikoli pouze na Západě, se ve velké míře uplatňuje praxe soužití před manželstvím anebo také takových soužití, která nesměřují k uzavření institucionální formy svazku. K tomu často přistupuje občanské zákonodárství, jež poškozují manželství a rodinu. Z důvodů sekularizace se v mnoha částech světa značně omezil odkaz na Boha a víra již není sdílena ve společnosti.

8. Především v některých zemích se mnoho dětí rodí mimo manželství a je mnoho takových, které vyrůstají pouze s jedním rodičem nebo v rozšířeném či restrukturovaném rodinném prostředí. Roste počet rozvodů a nejsou vzácné případy, že taková rozhodnutí jsou určována výhradně ekonomickými důvody. Děti bývají mnohdy předmětem sporů mezi rodiči a jsou skutečnými oběťmi rozbitých rodin. Otcové jsou často nepřítomni nejen z ekonomických důvodů, ačkoli se ukazuje potřeba, aby se otevřeněji ujali své zodpovědnosti za děti a za rodinu. Je třeba ještě více chránit a prosazovat důstojnost ženy. Být ženou dnes totiž v mnoha prostředích znamená stávat se objektem diskriminace a rovněž dar mateřství je často trestán místo toho, aby se ukazovala jeho hodnota. Nesmí se zapomínat ani na rostoucí projevy násilí, jehož objektem bývají ženy, mnohdy, bohužel, i uvnitř rodin, a na závažné a časté genitální mrzačení ženy v některých kulturách. Sexuální zneužívání dětí představuje jeden z nejvíce pobuřujících a nejzvrhlejších jevů v současné společnosti. Rovněž společnosti, které zakusily násilí z důvodu války, terorismu nebo přítomnosti organizovaného zločinu, prožívají zhoršenou situaci rodin a především ve velkých metropolích a na jejich periferiích roste fenomén tzv. dětí z ulice. Taktéž migrace představuje další znamení doby, jemuž je třeba čelit a chápat tíhu všech jeho důsledků pro život rodiny.

Důležitost citového života

9. S ohledem na nastíněný společenský rámeček se u jednotlivců v mnoha částech světa setkáváme s potřebou pečovat o vlastní osobu, niterně se poznávat, žít lépe v souladu s vlastními emocemi a city a usilovat o kvalitní citové vztahy; tato správná aspirace se může otevírat směrem k touze nasazovat se pro vytváření kreativních, darujících se vzájemných vztahů, které jsou zodpovědné a solidární, jako je tomu u vztahů v rodině. Existuje zde i výrazné nebezpečí individualismu a riziko zaujímání egoistických východisek.

Výzvou pro církve je to, aby pomáhala dvojícím při dozrávání jejich afektivní dimenze a při citovém rozvoji prosazováním dialogu, ctnosti a důvěry v milosrdnou Boží lásku. Plné nasazení vyžadované v křesťanském manželství může být silnou protilátkou na pokušení egoistického individualismu.

10. V současném světě nechybějí kulturní tendence nutící k zdánlivě bezmezné afektivitě, při níž se zakoušejí všechny její okruhy, včetně těch nejkompexnějších. Otázka afektivní zranitelnosti je skutečně velice aktuální. Narcistická, nestabilní a proměnlivá afektivita nenapomáhá osobám k dosažení jejich zralosti. Dělá nám starost šíření pornografie a komercializace těla, k nimž přispívá i perverzní užívání internetu. Je třeba odsoudit situaci lidí, kteří jsou nuceni praktikovat prostituci. V takovéto situaci jsou manželské dvojice často nejisté, váhají a mají těžkosti s nalezením způsobů svého růstu. Mnozí mají tendenci zůstávat v primárních stádiích emočního a sexuálního života. Krize manželů destabilizuje rodinu a kvůli rozlukám a rozvodům může mít řadu důsledků pro dospělé, děti i společnost a oslabovat jedince i společenské vazby. Rovněž demografický pokles, způsobený smýšlením, zaměřeným proti natalitě a prosazovaný světovými politikami reprodukčního zdraví, nejenže vede k situaci, kdy není zajištěna mezigenerační reprodukce, ale také představuje riziko, že časem dojde k ekonomickému zchudnutí a ke ztrátě naděje vkládané do budoucnosti. Taktéž rozvoj biotechnologií měl silný dopad na natalitu.

Výzva pro pastorační

11. V této situaci církve cítí potřebu vyslovit slovo pravdy a naděje. Je třeba vyjít z přesvědčení, že člověk pochází od Boha, a že tedy reflexe, jež je schopná znovu předkládat velké otázky významu lidského bytí, může nacházet úrodnou půdu v nejhlubších očekáváních lidstva. Velké hodnoty manželství a křesťanské rodiny odpovídají hledání, jímž prochází lidský život i v období poznamenaném individualismem a hédonismem. Je třeba přijímat lidi a jejich konkrétní život, umět pomáhat jejich hledání, povzbuzovat jejich touhu po Bohu a vůli cítit se plně jako součást církve, i když zakusili pád anebo se nacházejí v těch nejpodivnějších situacích. Křesťanské poselství v sobě stále nese skutečnost i dynamiku milosrdenství a pravdy, jež se sbíhají v Kristu.

II. část

Pohled na Krista: evangelium rodiny

Pohled na Ježíše a božská pedagogika v dějinách spásy

12. Abychom „si ověřovali své kroky na poli současných problémů, je rozhodující podmínkou mít zrak upřený na Ježíše Krista, setrávat v kontemplaci a v adoraci jeho tváře... Vždycky, když se vrátíme ke zdroji křesťanské inspirace, otevírají se nové cesty a netušené možnosti“ (papež František, *Projev ze 4. října 2014*). Ježíš hleděl na ženy a

muže, s nimiž se setkával, s láskou a něžností a při hlásání požadavků Božího království doprovázel jejich kroky pravdou, trpělivostí a milosrdenstvím.

13. Vzhledem k tomu, že řád stvoření je dán zaměřením na Krista, je třeba rozlišovat, aniž bychom oddělovali různé stupně, jimiž Bůh sděluje lidstvu milost smlouvy. Při objasňování božské pedagogiky, podle níž se řád stvoření postupnými kroky vyvíjí v řád spásy, je třeba pochopit novost svátosti křesťanského manželství ve spojitosti s počátečním přirozeným manželstvím. Tak se zde chápe způsob Božího spásonosného konání při stvoření i v křesťanském životě. Při stvoření proto, že vše bylo stvořeno skrze Krista a pro něho (srov. *Kol 1,16*), a křesťané „mají radostně a uctivě odkrývat semena Slova, která jsou v nich ukryta. Zároveň mají pozorně sledovat hlubokou přeměnu, k níž dochází mezi národy“ (*Ad Gentes,11*). V křesťanském životě proto, že křtem je věřící včleněn do Krista a skrze onu domácí církev, již je jeho rodina, vstupuje do „dynamického procesu, probíhajícího pozvolna postupným přijímáním Božích darů“ (*Familiaris Consortio,11*) prostřednictvím trvalé konverze k lásce, která přináší spásu od hříchu a daruje plnost života.

14. Sám Ježíš, když hovoří o prvotním záměru s manželstvím lidí, potvrzuje nerozlučitelnost spojení mezi mužem a ženou, když říká, že „Mojžíš vám dovolil rozvod se ženou pro tvrdost vašeho srdce, ale na začátku to tak nebylo“ (*Mt 19,8*). Nerozlučitelnost manželství („Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“, *Mt 19,6*) nelze chápat především jako „jho“ vložené na lidi, ale spíše jako „dar“ lidem, kteří jsou spojeni v manželství. Tím Ježíš ukazuje, že člověka na jeho cestě stále doprovází božská shovívavost, svou milostí uzdravuje a proměňuje zatvrzelé srdce a cestou kříže ho orientuje na jeho počátek. Z evangelií jasně vystupuje Ježíšův příklad, který je pro církev paradigmatickým. Vždyť Ježíš přijal rodinu, dal počátek svým znamením na svatební slavnosti v Káni, hlásal poselství týkající se významu manželství jako plnosti zjevení, která obnovuje původní Boží plán (*Mt 19,3*). Zároveň však uváděl vyučovanou nauku do praxe, čímž odhaloval pravý význam milosrdenství. To je zjevné při jeho setkáních se Samaritánkou (*Jan 4,1-30*) a s cizoložnicí (*Jan 8,1-11*), kdy Ježíš svým postojem lásky vede hříšnici k pokání a k obrácení („Jdi a již nehřeš“) jako k podmínce pro odpuštění.

Rodina ve spasitelském Božím záměru

15. Slova věčného života, která Ježíš zanechal svým učedníkům, zahrnovala nauku o manželství a rodině. Tato Ježíšova nauka nám umožňuje rozlišit tři základní etapy v Božím plánu s manželstvím a s rodinou. Na začátku je původní rodina, když Bůh Stvořitel ustanovil prvotní manželství mezi Adamem a Evou jako pevný základ rodiny. Bůh nejen stvořil lidskou bytost jako muže a ženu (*Gen 1,27*), ale také jim požehnal, aby byli plodní a rozmnožovali se (*Gen 1,28*). Proto „muž opustí svého otce a svou matku a přiklání se ke své ženě a stávají se jediným tělem“ (*Gen 2,24*). Toto spojení bylo narušeno hříchem a stalo se u Božího lidu historickou formou manželství; proto Mojžíš dovolil vydat rozlukový list (srov. *Dt 24,1* a násl.). Takováto podoba v Ježíšově době převažovala. Jeho příchodem a smířením padlého světa skrze spásu, kterou vykonal, skončila epocha počínající Mojžíšem.

16. Ježíš, který v sobě vše smířil, navrátil manželství a rodině jeho původní podobu (srov. *Mk 10,1-12*). Rodina a manželství byly Kristem spaseny (srov. *Ef 5,21-32*) a obnoveny k obrazu Nejsvětější Trojice, jež je tajemstvím, z něhož pramení každá pravá láska. Manželská smlouva, ustanovená při stvoření a zvěstovaná v dějinách spásy, se ve svém plném významu odhaluje v Kristu a v jeho církvi. Manželství a rodina získávají od Krista skrze církve potřebnou milost, aby mohly svědčit o Boží lásce a žít životem společenství. Evangelium rodiny prochází dějinami světa od stvoření člověka k obrazu Božímu (srov. *Gen 1,26-27*) až po završení tajemství Smlouvy v Kristu Beránkovou svatbou na konci věků (srov. *Zj 19,9*; Jan Pavel II., *Katecheze o lidské lásce*).

Rodina v církevních dokumentech

17. „Během staletí církev nikdy neopomíjela učení o manželství a rodině. Jedno z nejvýznamnějších vyjádření magisteria bylo předloženo na Druhém vatikánském koncilu v pastorační konstituci *Gaudium et Spes*, která věnuje jednu celou kapitolu tomu, jak povznášet důstojnost manželství a rodiny (srov. *Gaudium et Spes*, 47-52). Manželství definuje jako společenství života a lásky (srov. *Gaudium et Spes*, 48); lásku klade do centra rodiny a zároveň ukazuje pravdu o této lásce tváří v tvář různým formám jejího umenšování, jež jsou přítomné v současné kultuře. „Pravá láska mezi mužem a ženou“ (*Gaudium et Spes*, 49) předpokládá vzájemné sebedarování, obsahuje a integruje dimenzi sexuality a afektivnosti, jak to odpovídá Božímu záměru (srov. *Gaudium et Spes*, 48-49). Kromě toho *Gaudium et Spes*, 48 zdůrazňuje zakořenění manželů v Kristu: Kristus Pán „vychází křesťanským manželům vstříc ve svátosti manželství a zůstává s nimi. Vtělením na sebe bere lidskou lásku, očisťuje ji, uvádí ji do plnosti a spolu se svým Duchem daruje manželům i schopnost, aby ji mohli žít a nechat celý svůj život prostupovat vírou, nadějí a láskou. Tímto způsobem jsou manželé jako zasvěcení a prostřednictvím milosti jim vlastní budují Kristovo tělo a vytvářejí domácí církve“ (srov. *Lumen Gentium*, 11). Proto, aby církev mohla plně pochopit své vlastní tajemství, hledí na křesťanskou rodinu, která ho projevuje ryzím způsobem“ (*Instrumentum Laboris*, 4).

18. „V linii Druhého vatikánského koncilu papežské magisterium dále prohlubovalo nauku o manželství a rodině. Zvláště Pavel VI. encyklikou *Humanae Vitae* vrhl světlo na intimní pouto manželské lásky a plození života. Svatý Jan Pavel II. věnoval rodině zvláštní pozornost ve svých katechezích o lidské lásce, v dopise rodinám (*Gratissimam Sane*) a především v apoštolské exhortaci *Familiaris Consortio*. V těchto dokumentech papež označil rodinu jako „cestu církve“; nabídl celostní pohled na povolání muže a ženy k lásce a vytyčil základní linie pro pastorační rodiny i pro přítomnost rodiny ve společnosti. Zvláště když pojednával o manželské lásce (srov. *Familiaris Consortio*, 13), popsal způsob, jímž manželé ve své vzájemné lásce dostávají dar Kristova Ducha a žijí své povolání ke svátosti“ (*Instrumentum Laboris*, 5).

19. „Benedikt XVI. se v encyklice *Deus Caritas Est* vrátil k tématu pravdy o lásce mezi mužem a ženou, která získává své plné světlo pouze v pohledu na lásku ukřižovaného Krista (srov. *Deus Caritas Est*, 2). Zdůrazňuje, že „manželství založené na výlučné a definitivní lásce se stává ikonou vztahu Boha k jeho lidu, opačně platí, že způsob, jakým miluje Bůh, se stává mírou lidské lásky“ (*Deus Caritas Est*, 11). Kromě toho encyklika *Caritas in Veritate* ozřejmuje důležitost lásky jako principu života a společnosti (*Caritas in*

Veritate,44) a jako oblasti, kde se člověk učí zakoušet obecné dobro“ (*Instrumentum Laboris*,6).

20. „V encyklice *Lumen Fidei* se papež František zabývá spojením mezi rodinou a vírou; píše: „Setkání s Kristem a odevzdání se jeho lásce, jíž se necháme uchvátit a vést, rozšiřuje horizonty života a dává pevnou naději, která neklame. Víra není útočiště pro lidi bez odvahy, nýbrž povznesení života. Umožňuje nalézt velké povolání, povolání k lásce, a zaručuje, že tato láska je spolehlivá a že stojí za to odevzdat se jí, neboť je založena na věrnosti Boží, jež je silnější než všechny naše slabosti“ (*Lumen Fidei*, 53)“; (*Instrumentum Laboris*,7).

Nerozlučitelnost manželství a radost společného života

21. Vzájemný dar, konstitutivní pro svátostné manželství, je zakořeněn v milosti křtu, jímž se v církvi ustanovuje základní smlouva každého člověka s Kristem. Vzájemným přijetím a Kristovou milostí si snoubenci slibují naprostý dar, věrnost a otevřenost životu a jako konstitutivní prvky manželství uznávají ty dary, které jim Bůh nabízí, a sice tím, že seriózně v jeho jménu a před církví přijímají svůj vzájemný závazek. Pak je ve víře možné přijímat dobra manželství jako závazky, které jsou přijatelnější díky pomoci svátostné milosti. Bůh posvěcuje lásku manželů, potvrzuje její nerozlučitelnost a nabízí jim pomoc, aby mohli žít věrnost, vzájemné sjednocování a otevřenost životu. Pohled církve proto směřuje na manžele jako srdce celé rodiny, jež sama také obrací svůj pohled k Ježíšovi.

22. V téže perspektivě, přijmeme-li nauku Apoštola, podle níž všechno bylo stvořeno skrze Krista a pro něho (srov. *Kol* 1,16), Druhý vatikánský koncil vyslovil své ocenění přirozeného manželství a hodnotných prvků přítomných v jiných náboženstvích (srov. *Nostra Aetate*,2) a kulturách, i přes jejich omezení a nedostatky (srov. *Redemptoris Missio*,55). Přítomnost semen Slova v kulturách (srov. *Ad Gentes*,11) by bylo možno v některých ohledech aplikovat i na podobu manželství a rodiny v mnoha kulturách a u nekřesťanů. I v některých formách mimo křesťanské manželství – založených ovšem na stabilním a pravém vztahu mezi jedním mužem a jednou ženou – jsou tedy hodnotné prvky, které v každém případě pokládáme za orientované na něj. S pohledem obráceným na lidskou moudrost různých národů a kultur církev uznává i takovou rodinu jako základní potřebnou a plodnou buňku lidského soužití.

Pravda a krása rodiny a milosrdenství vůči zraněným a křehkým rodinám

23. S niternou radostí a hlubokou útechou hledí církve na rodiny, které zůstávají věrné nauce evangelia, děkuje jim a povzbuzuje je ke svědectví, jež vydávají. Díky nim je krása nerozlučitého a navždy věrného manželství důvěryhodná. V rodině, kterou by bylo možno nazvat „domácí církví“ (*Lumen Gentium*,11), dozrává první zkušenost církve jako společenství mezi lidmi, v němž se díky milosti odráží tajemství Nejsvětější Trojice. „Zde se učí, jak je práce těžká i radostná, učí se bratrské lásce, velkodušně odpouštět, znovu a znovu, a především uctívat Boha prostřednictvím modlitby a oběti vlastního života“ (*Katechismus katolické církve*, 1657). Svatá Nazaretská rodina je v tom podivuhodným vzorem a v její škole „pochopíme, proč máme dodržovat duchovní disciplínu, chceme-li následovat nauku evangelia a stát se Kristovými učedníky“ (Pavel VI., *Projev v Nazaretě*,

5. ledna 1964). Evangelium rodiny rovněž posiluje ta semena, která ještě jen mají dozrát, a má se starat i o stromy, které jsou zaschlé a nemají být zanedbávány.

24. Církev jakožto spolehlivá učitelka a starostlivá matka sice uznává, že pro pokřtěné neexistuje jiné manželské pouto než svátostné a že každé jeho porušení je proti vůli Boží, ale je si rovněž vědoma křehkosti mnoha svých dětí, které kráčí po cestě víry s námahou. „Proto, aniž by se snižovala hodnota evangelního ideálu, je zapotřebí doprovázet milosrdenstvím a trpělivostí možné etapy růstu jednotlivých lidí, jež se utvářejí den po dni. ... Malý krůček uprostřed velkých lidských omezení může být Bohu milejší než zvnějšku korektní život toho, který prožívá své dny, aniž by čelil vážným těžkostem. Všem se musí dostat útěchy a povzbuzení spásonosné Boží lásky, která tajemně působí v každém člověku, navzdory jeho nedostatkům a pádům“ (*Evangelii Gaudium*,44).

25. Při stanovení pastoračního přístupu k lidem, kteří uzavřeli občanský sňatek, kteří jsou rozvedení a znovu sezdaní anebo prostě spolu žijí, církvi přísluší, aby jim ohlašovala božskou pedagogiku milosti v jejich životě a pomáhala jim dosáhnout plnosti Božího plánu s nimi. Při následování Kristova pohledu, jehož světlo osvěcuje každého člověka (srov. *Jan* 1,9; *Gaudium et Spes*,22), se církev obrací s láskou k těm, kdo se na jejím životě podílejí neúplným způsobem, uznává, že Boží milost působí i v jejich životě, a dodává jim odvalu ke konání dobra, k láskyplné péči o sebe navzájem a k tomu, aby byli ke službě společenství, v němž žijí a pracují.

26. Církev hledí s úzkostí na nedůvěru mnoha mladých k manželskému závazku a trpí ukvapeností, s níž se mnozí věřící rozhodují ukončit přijatý svazek a navázat jiný. Tito věřící, kteří patří do církve, potřebují milosrdnou a povzbuzující pastorační pozornost s patřičným rozlišováním jednotlivých situací. Mladé pokřtěné je třeba povzbuzovat, aby neváhali před bohatstvím, které jejich plánům lásky zajišťuje svátost manželství, a byli silní díky podpoře, kterou dostávají Kristovou milostí a možností plně se účastnit na životě církve.

27. V tomto smyslu dnešní pastorační práce rodin nabývá nového rozměru v pozornosti věnované občanským sňatkům mezi mužem a ženou, tradičním sňatkům a, při zachování nutné diferencovanosti, i faktickým soužitím. Pokud spojení dosáhne skrze veřejný svazek značné stability, je poznamenáno hlubokým citem, zodpovědností ve vztahu k dítěti, schopností překonávat zkoušky, pak je možné vidět ho jako příležitost, kterou lze doprovázet, aby se vyvíjela směrem ke svátosti manželství. Velmi často se však soužití utváří nikoli s výhledem na možné budoucí manželství, ale bez jakéhokoli záměru nastolit institucionální vztah.

28. V souladu s milosrdným Ježíšovým pohledem má církev pozorně a starostlivě doprovázet své nejslabší členy, poznamenané zraněnou nebo ztracenou láskou, vracet jim důvěru a naději jako světlo přístavního majáku anebo jako pochoděň nesená uprostřed lidí, aby dávala světlo těm, kdo ztratili cestu nebo se nacházejí uprostřed bouře. S vědomím, že největším milosrdenstvím je říkat pravdu, překonáváme pouhé politování. Milosrdná láska, stejně jako přitahuje a sjednocuje, zároveň i proměňuje a pozvedá. Vyzývá k obrácení. Stejně tak chápeme i Pánův postoj, který neodsuzuje cizoložnou ženu, ale žádá od ní, aby už nehřešila (srov. *Jan* 8,1-11).

III. část

Konfrontace: pastorační perspektivy

Hlásat evangelium rodiny v dnešních různých podmínkách

29. Synodní dialog se zaměřil na některé nejnaléhavější pastorační žádosti, jež mají být konkretizovány v jednotlivých místních církvích, ve společenství „*cum Petro et sub Petro*“. Hlásání evangelia rodiny je pro novou evangelizaci naléhavé. Církev je povolána, aby ho uskutečňovala tak něžně jako matka a tak srozumitelně jako učitelka (srov. *Ef 4,15*) a s věrností milosrdné Kristově *kenosi*. Pravda se vtěluje do lidské křehkosti nikoli proto, aby ji odsoudila, ale aby ji spasila (srov. *Jan 3,16-17*).

30. Za evangelizaci je zodpovědný celý Boží lid, každý podle svého úřadu a charismatu. Bez radostného svědectví manželů a rodin jako domácích církví by hlásání, byť by bylo správné, upadalo do rizika, že bude nepochopeno a že utone v moři slov, které charakterizuje naši společnost (srov. *Novo Millennio Ineunte*, 50). Synodní otcové vícekrát zdůraznili, že katolické rodiny, v síle milosti pocházející ze svátosti manželství, jsou povolány, aby samy byly aktivními subjekty pastorační rodin.

31. Rozhodující má být položení důrazu na primát milosti, a tedy na schopnost, kterou dává Duch Svatý ve svátosti. Jde o to, aby se nechávalo zakusit, že evangelium rodiny je radostí, která „naplňuje srdce i celý život“, protože v Kristu jsme „vysvobozeni z hříchu, ze smutku, z vnitřní prázdnoty a z osamění“ (*Evangelii Gaudium*,1). Ve světle podobenství o rozsévání (srov. *Mt 13,3*) je naší úlohou spolupracovat na setbě; zbytek je dílem Božím. Nesmíme zapomínat ani na to, že církev, která káže o rodině, je znamením protiřečení.

32. Proto se od celé církve vyžaduje misijní konverze; je třeba se nezastavit u čistě teoretického hlásání, odděleného od reálných problémů lidí. Nikdy se nesmí zapomínat na to, že krize víry s sebou nesla i krizi manželství a rodiny a v důsledku toho se často přerušilo předávání samotné víry z rodičů na děti. Při silné víře nemají některá vnucovaná kulturní hlediska oslabující rodinu a manželství žádný dopad.

33. Konverze se týká i používání jazyka, který má být skutečně výmluvný. Hlásání musí přinášet poznání, že evangelium rodiny je odpovědí na nejhlubší očekávání lidské osoby: na její důstojnost a na plnou realizaci ve vzájemnosti, ve společenství a v plodnosti. Nejde jen o to představit nějaký normativ, ale předkládat hodnoty, jež odpovídají na takovou potřebu, jakou dnes zaznamenáváme i v nejvíce sekularizovaných zemích.

34. Zdrojem spirituality je pro rodinu Boží slovo. Celá pastorační rodina se musí vnitřně utvářet četbou Písma svatého při modlitbě i v církevním společenství a tak má formovat členy domácí církve. Slovo Boží není jen radostnou zvěstí pro soukromý život lidí, ale také

kritériem pro posouzení a světlem pro rozlišení různých výzev, s nimiž se vyrovnávají manželé a rodiny.

35. Mnozí synodní otcové zároveň naléhali na pozitivnější přístup k bohatství různých náboženských zkušeností, aniž by zamlčovali jejich těžkosti. V různých náboženských realitách a při velké kulturní různorodosti, která charakterizuje národy, je vhodné ocenit především pozitivní možnosti a v jejich světle hodnotit meze a nedostatky.

36. Křesťanské manželství je povoláním, které se přijímá po patřičné přípravě na cestě víry a zralého rozlišení, a nelze ho chápat jako pouhou kulturní tradici anebo společenský či právní požadavek. Proto je třeba průběh doprovázení osob i dvojic realizovat tak, aby se předávání obsahu víry spojovalo s životní zkušeností nabízenou celým církevním společenstvím.

37. Opakovaně se vyslovovala potřeba radikální obnovy pastorační praxe ve světle evangelia rodiny cestou překonávání individualistických pohledů, které ji ještě charakterizují. Proto se vícekrát naléhalo na obnovu formace kněží, jáhnů, katechistů a ostatních pastoračních pracovníků prostřednictvím většího zapojení samotných rodin.

38. Rovněž se zdůrazňovala potřeba takové evangelizace, která by jasně a otevřeně odsoudila kulturní, společenské, politické a ekonomické podmiňující okolnosti, jakými je přehnaný prostor poskytovaný tržní logice, jež brání autentickému rodinnému životu, vede k diskriminaci, chudobě, vyloučení a násilí. Proto se má rozvíjet dialog a spolupráce se strukturami společnosti a povzbuzovat a podporovat laici, kteří se jako křesťané angažují v kulturním a společensko-politickém prostředí.

Vést snoubence po cestě přípravy na manželství

39. Komplikovaná sociální realita a problémy, jimž má dnešní rodina čelit, vyžadují zvýšené úsilí celého křesťanského společenství při přípravě snoubenců na manželství. Je třeba připomínat důležitost ctností. Mezi nimi se jeví čistota jako cenná podmínka pro růst ryzí vzájemné lásky. S ohledem na tuto potřebu byli synodní otcové zajedno v tom, že zdůrazňovali potřebu většího začlenění celého společenství, přičemž upřednostňovali svědectví samotných rodin a taktéž zakořenění přípravy na manželství v cestě křesťanské iniciace při zdůraznění pouta mezi manželstvím, křtem a ostatními svátostmi. Rovněž se vyzdvihovala potřeba specifických programů pro bezprostřední přípravu na manželství, které by umožnily skutečnou účast na církevním životě a prohloubily různé aspekty rodinného života.

Doprovázení v prvních letech manželského života

40. První roky manželství jsou životně důležitým a citlivým obdobím, během něhož si manželé stále více uvědomují problémy i význam manželství. Odtud vychází potřeba pastoračního doprovázení, která by pokračovala i po slavení svátosti (srov. *Familiaris Consortio*, část III.). Jako velice důležitá se při této pastorační práci jeví přítomnost zkušených manželských dvojic. Farnost se považuje za místo, kde se zkušené dvojice mohou dávat k dispozici těm mladším, za případného přispění různých sdružení, církevních hnutí a

nových společenství. Je nutno povzbuzovat manžele k zásadně důležitému postoji otevřenosti pro velký dar dětí. Je třeba zdůrazňovat důležitost rodinné spirituality, modlitby i účasti na nedělní eucharistii a povzbuzovat manželské dvojice, aby se pravidelně scházely pro podnícení růstu svého duchovního života a solidarity při konkrétních životních potřebách. Liturgie, náboženské úkony a eucharistie slavená pro rodiny, především při výročí svatby, byly zmiňovány jako životně důležité pro podporu rodinné evangelizace.

Pastorační péče o ty, kdo žijí v občanském manželství nebo spolu žijí bez uzavřeného sňatku

41. Zatímco synoda nadále hlásá a prosazuje křesťanské manželství, povzbuzuje také k pastoračnímu rozlišování situací mnoha lidí, kteří v něm nežijí. Je důležité vstoupit do pastoračního dialogu s těmito lidmi s cílem zdůraznit ty prvky jejich života, které mohou vést k větší otevřenosti vůči evangeliu manželství v jeho plnosti. Pastýři mají odhalovat prvky, jež mohou napomáhat evangelizaci a lidskému i duchovnímu růstu. Nová citlivost dnešní pastorace spočívá ve vystižení pozitivních prvků přítomných v občanských manželstvích a, při respektování náležité rozdílnosti, ve faktických soužitích. Je třeba, abychom v nabídce církve sice jasně prosazovali křesťanské poselství, ale poukázali i na konstruktivní prvky těch situací, které mu ještě nebo již neodpovídají.

42. Rovněž se konstatovalo, že v mnoha zemích „rostoucí počet dvojic žije *ad experimentum*, bez uzavření kanonického nebo občanského sňatku“ (*Instrumentum Laboris*,81). V některých zemích k tomu dochází zvláště u tradičního manželství, dohodnutého mezi rodinami a často uzavíraného na etapy. V jiných zemích zase neustále roste počet těch, kdo po dlouhém společném soužití chtějí slavit svatbu v kostele. Prosté soužití je často volbou, jež je dána mentalitou všeobecného odporu vůči institucím a definitivním závazkům, ale také očekáváním existenční zajištěnosti (práce a pevný plat). A konečně v dalších zemích jsou faktické svazky velmi početné nejen z důvodu odmítnutí rodinných a manželských hodnot, ale především proto, že vstup do manželství je ze sociálních důvodů vnímán jako luxus a k faktickým svazkům nutí hmotná nouze.

43. Všem takovýmto situacím je třeba čelit konstruktivně a snažit se je proměňovat v příležitost pro cestu, směřující k naplněnému manželství a rodině ve světle evangelia. Jedná se o to přijmout je a doprovázet s trpělivostí a citlivostí. Za tím účelem nabývá na důležitosti přitažlivé svědectví autentických křesťanských rodin jakožto subjektů při evangelizaci rodiny.

Pečovat o zraněné rodiny (odloučené, rozvedené bez nového sňatku, rozvedené a znova sezdané, rodiny s jedním rodičem)

44. Když manželé pocítí problémy ve svých vztazích, musí vědět, že mohou počítat s pomocí a doprovázením ze strany církve. Pastorační láska a milosrdenství směřuje ke znovuzískání lidí i vztahů. Zkušenost ukazuje, že vhodnou pomocí a činnostmi usilující o milost smíření se uspokojivě překoná velký počet manželských krizí. Umět odpouštět a pocítit odpuštění je v rodinném životě základní zkušeností. Odpuštění mezi manžely umožňuje zakusit lásku, která trvá navždycky a nikdy nepomine (srov. *1 Kor 13,8*). Někdy

je však pro toho, kdo dostal odpuštění od Boha, těžké, aby měl sílu poskytnout autentické odpuštění, které by obnovilo osobu člověka.

45. Na synodě jasně zaznívala potřeba odvážných pastoračních rozhodnutí. Synodní otcové znovu s rozhodností potvrzovali věrnost evangeliu rodiny a uznávali, že rozluka a rozvod vždy znamená zranění vyvolávající veliké bolesti u manželů, kteří je prožívají, i u dětí, a upozorňovali na naléhavou potřebu nových pastoračních cest, které by vycházely z reálného faktu zranitelnosti rodiny, s vědomím toho, že je to častěji „protrpěná“ situace než volba uskutečněná v plné svobodě. Jedná se o různé případy dané osobními i kulturními a sociálně-ekonomickými faktory. Je třeba mít na ně diferencovaný pohled, jak navrhoval Jan Pavel II. (srov. *Familiaris Consortio*,84).

46. Každé rodině je třeba především s úctou a láskou naslouchat a stávat se jejími společníky na cestě, jako byl Ježíš emauzským učedníkům. Pro tyto situace zvláště platí slova papeže Františka: „Církev musí uvádět své členy – kněze, řeholníky a laiky – do tohoto ‚umění doprovázet‘, aby se všichni neustále učili zout si opánky z nohou před posvátným územím druhého (srov. *Ex* 3,5). Musíme dát svému putování rytmus uzdravující blízkosti, s uctivým pohledem plným soucitu, a zároveň spořádaně a svobodně povzbuzovat ke zrání v křesťanském životě“ (*Evangelii Gaudium*,169).

47. Specifické posouzení je nezbytné při pastoračním doprovázení odloučených, rozvedených a opuštěných osob. Je třeba přijmout a ocenit především utrpení těch, kdo podstoupili nespravedlivou rozluku, rozvod nebo byli opuštěni či kvůli špatnému zacházení ze strany manželského partnera nuceni přerušit soužití. Není snadné odpustit vytrpěnou nespravedlnost, ale je to cesta umožněná milostí. Odtud vychází potřeba pastorační smíření a zprostředkování, konaná také prostřednictvím specializovaných center pro přijetí, jež je třeba zřizovat v diecézích. Rovněž se stále zdůrazňuje, že je nezbytné loajálně a konstruktivně se ujímat důsledků rozvodu nebo rozluky pro děti, které jsou v každém případě nevinnými oběťmi této situace. Nemohou být „objektem“ sporů, ale je třeba hledat co nejlepší způsoby pro to, aby překonaly trauma z rozpadu rodiny a vyrůstaly, pokud možno, co nejpokojněji. Církev v každém případě vždy musí zdůrazňovat nespravedlnost, která velmi často vyplývá ze situace rozvodu. Zvláštní pozornost je třeba věnovat rodinám s jedním rodičem a především je zapotřebí pomáhat ženám, které musí samy nést zodpovědnost za domácnost a za výchovu dětí.

48. Velký počet otců zdůrazňoval potřebu toho, aby procedury pro uznání případů nulity byly dosažitelnější a pohotovější, a, pokud možno, bezplatné. Jednotlivé návrhy poukazovaly na: odstranění potřeby dvojího souhlasného rozsudku; možnost stanovit administrativní postup se zodpovědností diecézního biskupa; zkrácený proces zavedený v případech notorické nulity. Někteří otcové se však staví proti těmto návrhům, protože by nezaručily spolehlivé posouzení. Je třeba zdůraznit, že ve všech těchto případech se jedná o zjištění pravdy o platnosti svazku. Podle jiných návrhů by se mělo při rozhodnutí o platnosti svátosti manželství brát v úvahu to, jak důležitou úlohu má víra snoubenců při neměnnosti toho, že platná manželství všech pokřtěných jsou svátostí.

49. Urychlení procedury manželských kauz vyžaduje – kromě dostatečné přípravy kněžských a laických pracovníků, zaměřených přednostně na toto – zdůraznění

zodpovědnosti diecézního biskupa, jenž by mohl ve své diecézi ustanovit vhodně připravené konzultanty, kteří by stránkám poskytovali bezplatné rady o platnosti jejich manželství. Tuto funkci může vykonávat buď úřad, nebo kvalifikované osoby (srov. *Dignitas Connubii*, čl. 113,1).

50. Osoby rozvedené, ale nikoli znovu sezdané, které jsou často svědky manželské věrnosti, je třeba povzbuzovat, aby nacházely v eucharistii pokrm, který by jim pomáhal v jejich stavu. Místní společenství i pastýři je mají starostlivě doprovázet, především tehdy, když mají děti nebo žijí v situaci citelné nouze.

51. Rovněž situace rozvedených a znovu sezdaných vyžadují pozorné rozlišení a doprovázení s velkým respektem; je třeba se vyhýbat slovům a postojům, které by jim dávaly pocit diskriminaci, a má se napomáhat jejich účasti na životě společenství. Pokud si křesťanská komunita na sebe bere starostlivost o ně, neznamená to oslabování její víry a jejího svědectví o nerozlučitelnosti manželství, ale právě touto péčí vyjadřuje spíše svou lásku.

52. Uvažovalo se o možnosti, zda rozvedení a znovu sezdaní mají přistupovat ke svátosti pokání a k eucharistii. Různí synodní otcové trvali na současné disciplíně z důvodu konstitutivního vztahu mezi přijímáním eucharistie a společenstvím s církví i jejím učením o nerozlučitelnosti manželství. Mnozí se vyjadřovali pro přijetí k eucharistickému stolu, které by nebylo zevšeobecněné, ale v některých zvláštních situacích a za přesně stanovených podmínek, především tehdy, když se jedná o nezvratné případy spojené s morální povinností vůči dětem, které by musely podstoupit nespravedlivé utrpení. Případnému přístupu ke svátostem by musela předcházet cesta pokání se zodpovědností diecézního biskupa. Je třeba se ještě hlouběji otázkou zabývat a dobře si přitom uvědomit rozlišení mezi objektivní situací hříchu a zmírňujícími okolnostmi, neboť „přičitatelnost a zodpovědnost za nějaké jednání může být snížena a dokonce potlačena“ různými „psychickými nebo sociálními činiteli“ (*Katechismus katolické církve*, 1735).

53. Někteří otcové podporovali názor, že osoby rozvedené a znovu sezdané anebo spolu žijící mohou využívat plody duchovního společenství. Jiní otcové se ptali, proč by tedy nemohly mít účast i na svátostném společenství. Je proto třeba podnitit hlubší studium této tematiky tak, aby mohla vyjít najevo specifická obou forem a jejich spojení s teologií manželství.

54. Ve vystoupeních synodních otců se často vracela problematika smíšených manželství. Rozdílnost manželské disciplíny u pravoslavných církví nastoluje v některých prostředích problémy, o nichž je třeba uvažovat na ekumenickém poli. Obdobně i pro mezináboženská manželství bude důležitý příspěvek dialogu s jinými náboženstvími.

Pastorační pozornost věnovaná osobám homosexuálně zaměřeným

55. Některé rodiny mají zkušenost s homosexuálně orientovanými osobami žijícími v jejich středu. S ohledem na to vzešla otázka, jakou pastorační pozornost je vhodné věnovat takové situaci ve vztahu k tomu, co učí církev: „Neexistuje žádný důvod pro to, aby se naznačovala podobnost nebo se poukazovalo na analogie, byť i jen vzdálené, mezi

homosexuálními svazky a Božím záměrem s manželstvím a s rodinou.“ Nicméně muže a ženy s homosexuálními tendencemi musíme přijímat s respektem a ohleduplností. „Je třeba se vyhybat jakémukoli náznaku nespravedlivé diskriminace vůči nim“ (Kongregace pro nauku víry, *Úvahy o plánech na legální uznání svazků mezi homosexuálními osobami*,4).

56. Je naprosto nepřijatelné, aby pastýři církve podléhali v této oblasti tlakům, i to, aby mezinárodní organizace podmiňovaly finanční pomoc chudým zemím přijetím zákonů, které by institucionalizovaly „manželství“ mezi osobami stejného pohlaví.

Předávání života a problém klesající porodnosti

57. Není těžké zaznamenávat šířící se mentalitu, která redukuje plození života na proměnnou, závislou na plánech jedince nebo dvojice. Faktory ekonomického řádu často představují natolik rozhodující zátěž, že přispívá k silnému poklesu natality, což oslabuje sociální tkáň, ohrožuje vztahy mezi generacemi a velice znejišťuje pohled do budoucnosti. Otevřenost životu je niternou potřebou manželské lásky. V tomto světle církev podporuje rodiny, které přijímají, vychovávají a obklopují svou láskou děti se zdravotním postižením.

58. I v této oblasti je třeba vycházet z naslouchání lidem a vyzdvihnout krásu a pravdu bezpodmínečné otevřenosti životu jako něčeho, co lidská láska potřebuje, má-li být prožívána v plnosti. Na tomto základě může spočívat vhodná výuka přirozených metod zodpovědného rodičovství, jež napomáhá harmonickému a uvědomělému prožívání společenství mezi manžely ve všech jeho dimenzích, spolu se zodpovědností za plození. Je třeba znovu objevit poselství encykliky *Humanae Vitae* Pavla VI., která zdůrazňuje potřebnost respektu k důstojnosti člověka při morálním posuzování metod regulace porodnosti. Adopce opuštěných dětí a sirotků, kteří jsou přijímáni za vlastní, je jednou ze specifických forem rodinného apoštolátu (srov. *Apostolicam Actuositatem*,III.,11), k níž magisterium často vyzývá a podporuje ji (srov. *Familiaris Consortio*,III.,II.; *Evangelium Vitae*,IV.,93). Rozhodnutí pro adopci a osvojení poukazuje na jedinečnou plodnost manželské zkušenosti, nejen tehdy, je-li poznamenána sterilitou. Tato volba je významným znamením lásky v rodině a příležitostí pro svědectví vlastní víry i pro navrácení důstojnosti dítěti, jež jí bylo zbaveno.

59. I v manželském svazku je nutno napomáhat afektivnímu životu jakožto cestě k dozrávání při stále hlubším přijímání druhého a stále větším darování sebe. V tomto smyslu je třeba zdůraznit potřebu nabídky formačních cest, které by posilovaly manželský život, a důležitost laiků, kteří by poskytovali doprovod na základě živého svědectví. Velkou pomocí je příklad věrné a hluboké lásky tvořené něhou a úctou, jež je schopna růst v čase a ve své konkrétní otevřenosti pro plození života umožňuje zakoušet tajemství, které nás přesahuje.

Výchovný problém a role rodiny při evangelizaci

60. Jeden ze zásadních problémů, před nímž stojí dnešní rodiny, zajisté představuje výchova, která se pod vlivem současné kultury a velkého účinku sdělovacích prostředků stala náročnější a komplexnější. Je třeba patřičně dbát na požadavky a očekávání rodin,

kteřé jsou schopny být v každodenním životě místy růstu a reálného a zásadního předávání ctností, jež formují život. To ukazuje, že rodiče mají mít možnost si svobodně zvolit druh výchovy poskytované dětem podle svého přesvědčení.

61. Církev sehrává při podpoře rodin významnou úlohu vycházející z křesťanské iniciace prostřednictvím přijímajících společenství. V komplexních i běžných situacích se dnes více než včera od ní vyžaduje, aby podporovala rodiče v jejich výchovném úsilí, doprovázela menší i starší děti a mládež při jejich růstu personalizovanými způsoby, jež je dokážou naplno uvádět do smyslu života a vést je ke zodpovědným rozhodnutím ve světle evangelia. Maria ve své něžnosti, milosrdenství a mateřské citlivosti může nasycovat hlad lidstva po životě, a proto ji vzývají rodiny i křesťanský lid. Pastorce a mariánská úcta jsou vhodným výchozím bodem pro hlásání evangelia rodiny.

Závěr

62. Předkládané úvahy jsou plodem synodní práce vykonávané ve velké svobodě a ve stylu vzájemného naslouchání. Mají v úmyslu klást otázky a ukazovat perspektivy, jež mají dozrávat a upřesňovat se úvahami místních církví během roku, který nás dělí od řádného všeobecného shromáždění biskupské synody, plánované na říjen 2015, jež bude věnovaná otázkám povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě. Nejedná se o přijatá rozhodnutí ani o snadné vyhlídky. Avšak kolegiální přístup biskupů se zapojením celého Božího lidu, vlivem působení Ducha Svatého a s pohledem upřeným na Svatou rodinu jako vzor, nás může vést k tomu, abychom hledali cesty pravdy a milosrdenství pro všechny. S tímto přáním pro naši práci se na nás od počátku obracel papež František a vyzýval nás k odvaze víry a k pokornému a čestnému přijímání pravdy v lásce.

Otázky ohledně přijetí a hlubšího pochopení *Relatio Synodi*

Úvodní otázka vztahující se ke všem částem Relatio Synodi

Odpovídá popis situace rodin předkládaný v Relatio Synodi tomu, co registrujeme v dnešní církvi a společnosti? Jaké chybějící aspekty by se mohly doplnit?

Otázky k I. části

Naslouchání: podmínky a problémy rodin

Jak je napsáno v úvodu (č. 1-4), Mimořádná synoda měla v úmyslu obrátit se na všechny rodiny světa a mít účast na jejich radostech, námahách i nadějích. Mnohým křesťanským rodinám, které jsou věrné svému povolání, pak synoda věnovala speciální uznalý pohled a povzbudila je, aby se ještě rozhodněji angažovaly v tomto okamžiku, kdy „církev vychází ven“, a samy sebe objevovaly jako nezbytný subjekt evangelizace především tím, že budou v sobě i v rodinách s těžkostmi posilovat onu „touhu po

rodině“, jež zůstává stále živá a je základem pro přesvědčení, že pro účinné hlásání podstaty evangelia je třeba „začínat od rodiny“.

Obnovená cesta, jak ji vytyčuje Mimořádná synoda, se začleňuje do širšího církevního rámce určeného exhortací *Evangelii Gaudium* papeže Františka. Vychází z „existenčních periferií“ a z pastorace vyznačující se „kulturou setkání“, která dokáže rozpoznávat svobodné působení Pána i mimo naše obvyklá schémata a bez rozpaků přijímá situaci „polní nemocnice“, což tolik prospívá hlásání Božího milosrdenství. Těmto výzvám odpovídají odstavce první části *Relatio Synodi*, kde jsou vyloženy aspekty, které se konkrétněji vztahují ke skutečné situaci rodin, v jejímž rámci je třeba dále uvažovat.

Následně předkládané otázky mají v úmyslu svým výslovným odkazem na hlediska první části *Relatio Synodi* usnadnit jednotlivým episkopátům potřebný realismus při jejich reflexi a vyhnout se tomu, že by jejich odpovědi byly předkládány na základě vlastních schémat a perspektiv vycházejících pouze z naukově aplikační pastorace, která by nerespektovala závěry Mimořádného synodního shromáždění, a jejich úvahy by se vzdalovaly od již vytyčené cesty.

Sociálně-kulturní kontext (č. 5-8)

- 1. Jaké iniciativy probíhají a jaké se plánují vzhledem k výzvám, které představují pro rodiny kulturní rozpory (srov. č. 6-7); iniciativy zaměřené na oživení Boží přítomnosti v rodinném životě; orientované na výchovu a na navazování pevných meziosobních vztahů; tendující k prosazování sociální a ekonomické politiky užitečné pro rodinu; iniciativy pro úlevu při těžkostech spojených se starostí o děti, staré lidi a nemocné členy rodiny; iniciativy, které specificky čelí kulturní situaci, v níž se nachází místní církve?*
- 2. Jaké analytické nástroje se používají a jaké jsou hlavní výsledky (pozitivní i jiné) týkající se antropologicko-kulturní změny (srov. č. 5)? Zaznamenává se mezi výsledky i možnost nacházet společné prvky v rámci kulturního pluralismu?*
- 3. Jaké jiné způsoby kromě vzetí na vědomí a odsouzení volí církve, aby byla přítomná po boku rodin v extrémních situacích? (srov. čl. 8) Jakými výchovnými strategiemi se jim předchází? Co lze dělat pro podporu a posilu věřících rodin, věrných svému svazku?*
- 4. Jakou pastorační činnost reaguje církve na šíření kulturního relativismu v sekularizované společnosti a na následné odmítání ze strany mnoha lidí modelu rodiny tvořené mužem a ženou spojených manželským poutem a otevřených pro plození?*

Důležitost citového života (č. 9-10)

- 5. Jakým způsobem a do jakých činností jsou zapojeny křesťanské rodiny, aby svědčily novým generacím o postupu citového dozrávání? (srov. čl. 9-10) Jak by se dalo napomoci formaci vysvěcených služebníků ve vztahu k těmto otázkám? Jací pastorační pracovníci se specifickou kvalifikací jsou nejnaléhavěji potřební?*

Výzva pro pastorači (č. 11)

6. *V jaké proporci a jakými prostředky se řádná pastore rodin obrací ke vzdáleným? (srov. č. 11) Jaké operativní linie jsou stanoveny pro vzbuzení a ocenění „touhy po rodině“ zaseté Stvořitelem do srdce každé lidské osoby a přítomné zvláště u mladých, včetně těch, kdo žijí v rodinné situaci neodpovídající křesťanskému pohledu? S jakým účinkem přijímají tuto misi orientovanou na ně? Jak silná, i v souvislosti s touhou mladých po rodině, je mezi nepokřtěnými přítomnost přirozených manželství?*

Otázky ke II. části **Pohled na Krista: evangelium rodiny**

Evangelium rodiny, které církev věrně stráží v brázdě vyorávané jejím psaným i předávaným zjevením, vyžaduje, aby se dnešnímu světu hlásalo s novou radostí a nadějí a obracelo trvale svou tvář na Ježíše Krista. Povolání a poslání rodiny se plně utváří v řádu stvoření, který se rozvíjí do řádu spásy, a tak syntetizuje naději koncilu: „Sami manželé, stvoření k obrazu živého Boha a začlenění v opravdové osobní společenství, mají být spojeni stejným cítěním, podobným smýšlením a vzájemným posvěcováním, aby následovali Krista, původce života, a tak v radostech i v utrpeních svého povolání svědčili svým věrným milováním o tajemství lásky, které Pán zjevil světu svou smrtí a zmrtvýchvstáním“ (*Gaudium et Spes*,52; srov. *Katechismus katolické církve*,1533-1535).

V tomto světle mají otázky, jež vycházejí z *Relatio Synodi*, za cíl vést k věrným a odvážným odpovědím pastýřů i Božího lidu ve snaze o obnovené hlásání evangelia rodiny.

Pohled na Ježíše a božská pedagogika v dějinách spásy (č. 12-14)

Církev přijímá výzvu papeže Františka a hledí na trvalou pravdu a nevyčerpatelnou novost Krista, který přináší světlo i každé rodině. „Kristus je ‚věčně radostné poselství‘ (Zj 14,6); je ‚stejný včera, dnes i navěky‘ (Žid 13,8), ale jeho bohatství a krása jsou nevyčerpatelné. On je stále mladý, je trvalým pramenem novosti“ (*Evangelii Gaudium*,11).

7. *Pohled obrácený na Krista otevírá nové možnosti. „Vždycky, když se vrátíme ke zdroji křesťanské inspirace, otevírají se nové cesty a netušené možnosti“ (č. 12). Jak se používá nauka Písma svatého při pastorační činnosti pro rodiny? V jaké míře takovýto pohled živí odvážnou a věrnou pastore rodin?*

8. *Jaké realizované hodnoty manželství a rodiny vidí mladí a manželé ve svém životě? A v jaké formě? Existují nějaké hodnoty, které je možné vidět ve světle? (srov. č. 13) Jakým dimenzím hříchu je třeba se vyhýbat a překonávat je?*

9. *Jakou lidskou pedagogiku je třeba – v souladu s božskou pedagogikou – brát v úvahu pro lepší pochopení toho, co se vyžaduje od pastore církve při dozrávání života dvojice směrem k budoucímu manželství? (srov. č. 13)*

10. *Co můžeme dělat pro to, abychom ukazovali velikost a krásu daru nerozlučitelnosti tak, aby vzbuzoval touhu žít ho a uskutečňovat stále více? (srov. č. 14)*

11. *Jak by se dalo pomoci pochopit to, že vztah k Bohu umožňuje překonávat křehkost, která je vepsána i do manželských vztahů? (srov. č. 14) Jak svědčit o tom, že Boží požehnání doprovází každé manželství? Jak prokazovat, že milost svátosti pomáhá manželům na celé jejich životní cestě?*

Rodina ve spásitelském Božím záměru (č. 15-16)

Stvořitelské povolání k lásce mezi mužem a ženou se ve své podobě dovršuje ve velikonoční události Krista Pána, který se bezvýhradně daruje a tím činí z církve své mystické tělo. Křesťanské manželství čerpá z Kristovy milosti a stává se tak cestou, po níž ti, kdo jsou k němu povoláni, krácejí k dokonalosti lásky, již je svatost.

12. *Jak by bylo možno dát pochopit, že křesťanské manželství odpovídá původnímu Božímu ustanovení, a tedy je naplňující zkušeností a něčím zcela jiným než omezením? (srov. č. 13)*

13. *Jak lze chápat rodinu jako „domácí církev“ (srov. LG,11), subjekt i objekt evangelizační činnosti ke službě Božímu království?*

14. *Jak lze posilovat vědomí o misijní povinnosti rodiny?*

Rodina v církevních dokumentech (č. 17-20)

Boží lid musí lépe poznat celé bohatství církevního učení. Manželská spiritualita se živí trvalou naukou pastýřů, kteří se starají o stádo, a dozrává díky neustálému naslouchání Božímu Slovu i díky svátostem víry a lásky.

15. *Křesťanská rodina žije vystavena milujícímu Pánovu pohledu a ve vztahu s ním roste jako opravdové společenství života a lásky. Jak lze rozvíjet spiritualitu rodiny a jak napomáhat rodinám, aby byly místem nového života v Kristu? (srov. č. 21)*

16. *Jak rozvíjet a prosazovat katechetické iniciativy, které by umožnily žít církevní nauku o rodině, napomáhaly by k překonání možného rozporu mezi životem a hlásáním a podporovaly by cesty ke konverzi?*

Nerozlučitelnost manželství a radost společného života (č. 21-22)

„Opravdová manželská láska je pozdvižena k účasti na božské lásce; vykupitelskou silou Kristovou a spásonosným působením církve se usměrňuje a obohacuje, aby manželé byli účinně vedeni k Bohu a dostalo se jim pomoci a posily v jejich vznešeném úkolu otce a matky. Proto jsou křesťanští manželé posilováni a jakoby svěceni k povinnostem a důstojnosti svého stavu zvláštní svátostí; její silou plní svůj úkol v manželství a v rodině a prodchnuti Kristovým duchem, jenž naplňuje celý jejich život vírou, nadějí a láskou,

spějí stále více k vlastní dokonalosti a k vzájemnému posvěcení, a tím i ke společné oslavě Boha" (*Gaudium et Spes*,48).

17. *Jakými iniciativami lze přivádět k pochopení hodnot nerozlučitelného a plodného manželství jako cesty k plné osobní realizaci? (srov. č. 21)*

18. *Jak lze představit rodinu jako místo z mnoha hledisek jedinečné pro to, aby lidské bytosti dosáhly radosti?*

19. *Druhý vatikánský koncil vyjádřil své ocenění přirozeného manželství a tím obnovil starobyrou církevní tradici. Do jaké míry dokáže pastorační činnost v diecézích ocenit i tuto moudrost národů jako zásadní pro obecnou kulturu a společnost? (srov. č. 22)*

Pravda a krása rodiny a milosrdenství vůči zraněným a křehkým rodinám (č. 23-28)

Poté co pastýři shromáždění na synodě ocenili krásu vydařených manželství a pevných rodin a vyzdvihli velkorysé svědectví těch, kdo zůstali věrní tomuto svazku, i když je manželský partner opustil, ptali se – otevřeně a odvážně, a nikoli bez starosti a obezřetnosti – jakým zrakem může církev hledět na katolíky, kteří jsou spojeni pouze v občanském svazku, na ty, kteří žijí ve volných soužitích, i na ty, kdo se po platném manželství rozvedli a byli občansky znovu sezdáni.

S vědomím zřejmých omezení a přítomných nedokonalostí v tolika různorodých situacích přijali otcové pozitivně perspektivu vyjádřenou papežem Františkem, podle níž „aniž by se snižovala hodnota evangelního ideálu, je zapotřebí doprovázet milosrdenstvím a trpělivostí možné etapy růstu jednotlivých lidí, jež se utvářejí den po dni" (*Evangelii Gaudium*,44).

20. *Jak napomáhat k pochopení, že nikdo není vyloučen z Božího milosrdenství, a jak tuto pravdu vyjadřovat v církevní pastorační činnosti rodin, zvláště zraněných a křehkých? (srov. č. 28)*

21. *Jak mohou věřící ve vztahu k lidem, kteří ještě nedospěli k plnému pochopení Kristovy lásky, zaujímat postoj, s nímž je v plné důvěře přijímají a doprovázejí, aniž by přitom rezignovali na hlásání evangelních požadavků? (srov. č. 24)*

22. *Co lze dělat pro to, aby ve svazcích různého druhu – v nichž se lze setkávat s lidskými hodnotami – pociťovali muž a žena ze strany církve úctu, důvěru a povzbuzení k růstu v tom dobrém a aby se jim pomáhalo dojít k plnosti křesťanského manželství? (srov. č. 25)*

Otázky ke III. části

Konfrontace: pastorační perspektivy

Při dalším prohloubení třetí části *Relatio Synodi* je důležité nechat se vést pastoračním obratem, který začala synoda vytyčovat, když přijala za svůj Druhý vatikánský koncil a magisterium papeže Františka. Biskupským konferencím přísluší, aby ho dále rozváděly a

s co nejvhodnějším zaangažováním všech církevních komponent ho konkretizovaly ve svých specifických podmínkách. Je potřebné se ze všech sil snažit, aby se nezačínalo od nuly, ale jako východisko se akceptovala cesta, kterou již vykonala Mimořádná synoda.

Hlásat evangelium rodiny v dnešních různých podmínkách (č. 29-38)

Ve světle toho, co rodina potřebuje a jaké mnohostranné a komplexní problémy jsou přítomné v dnešním světě, zdůraznila synoda důležitost obnoveného úsilí při přímém a přesvědčivém hlásání evangelia rodiny.

23. *Jak se při formaci kněží a dalších pastoračních pracovníků bere v úvahu dimenze rodiny? Jsou do ní zaangažovány i samotné rodiny?*

24. *Jsme si vědomi, že rychlý vývoj naší společnosti vyžaduje při pastoraaci trvalou pozornost vůči používanému slovníku? Jak lze účinně svědčit o prioritě milosti tak, aby se rodinný život projektoval a prožíval jako přijímání Ducha Svatého?*

25. *Jak se při hlásání evangelia rodiny mohou vytvářet podmínky pro to, aby každá rodina byla taková, jakou jí Bůh chce, a uznávala se její společenská důstojnost a poslání? Jakou „pastorační konverzi“ a jaké další prohloubení je třeba v tomto směru uskutečnit?*

26. *Vnímá se při službě pro rodinu celková důležitost spolupráce se společenskými a politickými institucemi? Jak se reálně uskutečňuje? Jakými kritérii se lze inspirovat? Jakou roli mohou v tomto smyslu sehrávat rodinná sdružení? Jak může takovéto spolupráci napomáhat i přímá obžaloba takových kulturních, politických a ekonomických procesů, které rodinu podkopávají?*

27. *Jak napomáhat vztahu mezi rodinou, společností a politikou, který by byl rodině ku prospěchu? Jak prosazovat podporu rodiny ze strany mezinárodního společenství a států?*

Vést snoubence po cestě přípravy na manželství (č. 39-40)

Synoda uznala, že v posledních letech byly podniknuty konkrétní kroky pro vhodnou přípravu mladých na manželství. Avšak zdůraznila také potřebu většího nasazení celého křesťanského společenství nejen v přípravě, ale i v prvních letech rodinného života.

28. *Jak kurzy přípravy na manželství směřují k tomu, aby se při nich zdůraznilo povolání a poslání rodiny podle víry v Krista? Uskutečňují se jako nabídka autentické církevní zkušenosti? Jak je lze inovovat a zlepšit?*

29. *Jak katecheze křesťanské iniciace prezentuje otevřenost pro povolání a poslání rodiny? Jaké kroky se považují za nejdůležitější? Jak ukazovat vztah mezi křtem, eucharistií a manželstvím? Jak zdůraznit charakter katechumenátu a mystagogie, který často získávají kurzy přípravy na manželství? Jak do této přípravy začlenit společenství?*

Doprovázení v prvních letech manželského života (č. 40)

30. *Hodnotí se odpovídajícím způsobem důležitý příspěvek svědectví a podpory, který mohou jak při přípravě, tak i při doprovázení v prvních letech poskytovat rodiny i rodinná sdružení a hnutí? Jaké pozitivní zkušenosti lze uvést v této oblasti?*

31. *Jak vyplynulo ze synodní rozpravy, pastorační doprovázení dvojic v prvních letech rodinného života potřebuje další rozvoj. Jaké důležitější iniciativy se již rozvinuly? Jaké aspekty je třeba posilovat na farní a diecézní úrovni i v prostředí jednotlivých sdružení a hnutí?*

Pastorační péče o ty, kdo žijí v občanském manželství nebo spolu žijí bez uzavřeného sňatku (č. 41-43)

Při synodní rozpravě byly připomínány různé situace způsobené mnoha kulturními i ekonomickými faktory, praxí zakořeněnou v tradici i těžkostí mladých přijmout rozhodnutí, která je zavazují na celý život.

32. *Jaká kritéria je třeba vzít v úvahu pro správné pastorační rozlišení jednotlivých situací ve světle církevní nauky, podle níž jsou konstitutivními prvky manželství jednota, nerozlučitelnost a otevřenost pro plazení.*

33. *Je křesťanské společenství schopné se v těchto situacích pastoračně angažovat? Jak napomáhá lidem žijícím v občanském manželství při rozlišování pozitivních prvků od negativních, v jejich orientaci a růstu a v podpoře jejich konverze směrem ke svátostnému manželství? Jak pomáhat těm, kdo žijí ve faktických soužitích, aby se rozhodli pro uzavření sňatku?*

34. *Jaké odpovědi lze dávat především ohledně problematiky, kterou je přežívání tradičních forem manželství na etapy nebo manželství dohodnutých mezi rodinami?*

Pečovat o zraněné rodiny (odloučené, rozvedené bez nového sňatku, rozvedené a znova sezdané, rodiny s jedním rodičem); (č. 44-54)

Při synodní rozpravě byla zdůrazněna potřeba pastorační vedené *uměním doprovázet*, neboť „musíme dát svému putování rytmus uzdravující blízkosti, s uctivým pohledem plným soucitu, a zároveň spořádaně a svobodně povzbuzovat ke zrání v křesťanském životě“ (*Evangelii Gaudium*, 169).

35. *Je křesťanské společenství připraveno starat se o zraněné rodiny, aby jim dávalo zakoušet Otcovo milosrdenství? Jak usilovat o odstraňování sociálních a ekonomických faktorů, které jsou pro ně často určující? Jaké kroky se již vykonaly a jaké je třeba ještě vykonat pro rozvoj této aktivity i misijního vědomí, jež ji podporuje?*

36. *Jak napomáhat identifikaci pastoračních linií sdílených na úrovni místních církví? Jak s ohledem na to rozvíjet dialog mezi místními církvemi „cum Petro e sub Petro“?*

37. *Jak učinit přístupnějšími a pružnějšími procedury pro uznávání případů nulity, pokud možno bezplatné? (č. 48)*

38. *Pastorace svátostí rozvedených a znovu sezdáných osob si vyžaduje další hlubší pochopení, přičemž se musí uvážít také praxe pravoslavných a mít na paměti „rozlišení mezi objektivní situací hříchu a zmírňujícími okolnostmi“ (č. 52). Jaké kroky jsou zde možné? Co lze navrhnout pro to, aby se odstranily nepatřičné a nepotřebné překážky různého druhu?*

39. *Dovolují současné normativy dávat platné odpovědi na problémy vznikající smíšenými a mezikonfesionálními manželstvími? Je třeba brát v úvahu také jiné elementy?*

Pastorační pozornost věnovaná osobám homosexuálně zaměřeným (č. 55-56)

Pastorační péče o osoby s homosexuální tendencí dnes klade nové výzvy dané také způsobem, jakým jsou dnes ve společnosti prezentována jejich práva.

40. *S jakou pastorační pozorností se křesťanské společenství věnuje rodinám, které mají ve svém středu homosexuálně zaměřené osoby? Jak se ve světle evangelia starat o osoby žijící v této situaci a vyhýbat se přitom nespravedlivé diskriminaci? Jak jim předkládat požadavky kladené vůlí Boží pro jejich situaci?*

Předávání života a problém klesající porodnosti (č. 57-59)

Předávání života je základním prvkem povolání a poslání rodiny: „Manželé vědí, že plněním úkolu dávat život a vychovávat – což je třeba považovat za jejich vlastní poslání – se stávají spolupracovníky lásky Boha Stvořitele a jakoby jejich tlučičkami“ (*Gaudium et Spes*,50).

41. *Jaké nejdůležitější kroky byly vykonány pro hlásání a účinnou podporu otevřenosti pro život i krásy a lidské důstojnosti přijatého mateřství a otcovství ve světle a po příkladu encykliky Humanae Vitae blahoslaveného Pavla VI.? Jak napomáhat dialogu s vědou a biomedicínou tak, aby se respektovala ekologie lidského plození?*

42. *Šlechtné mateřství a otcovství potřebuje své struktury a nástroje. Žije křesťanské společenství účinnou solidaritu a subsidiaritu? Jak? Je odvážné při navrhování hodnotných řešení i na sociálně-politické úrovni? Jak lze povzbuzovat k adopci a k osvojení jakožto největšímu znamení plodné šlechtnosti? Jak lze podporovat péči o děti a úctu k nim?*

43. *Křesťan žije své otcovství a mateřství jako odpověď na povolání. Je v katechezi toto povolání dostatečně zdůrazňováno? Jaký druh formace se nabízí pro účinné vytváření takového vědomí u snoubenců? Uvědomujeme si vážné důsledky demografických změn?*

44. *Jak církev bojuje proti ráně potratu tím, že prosazuje účinnou kulturu života?*

Výchovný problém a role rodiny při evangelizaci (č. 60-61)

45. *Vykonávat výchovné poslání není pro rodiče vždy snadné. Nacházejí v křesťanském společenství solidaritu a podporu? Jaké druhy formace se zde nabízejí? Jaké kroky lze vykonat pro to, aby výchovná úloha rodičů dosáhla uznání i na sociálně-politické rovině?*

46. *Jak napomáhat tomu, aby si rodiče a křesťanská rodina uvědomovali, že povinnost předávat víru je niternou dimenzí samotné křesťanské identity?*

© Copyright 2014 – *Segreteria Generale del Sinodo dei Vescovi*

Tento text může být šířen biskupskými konferencemi nebo s jejich povolením za podmínky, že jeho obsah nebude nijak změněn a že dvě jeho kopie budou zaslány na Generální sekretariát Biskupské synody, 00120 Città del Vaticano.
